

Nghịch Lý Nhân Sự

Nguyễn Thị Từ Huy

Đánh giá về năng lực của đảng viên, đặc biệt là của các đảng viên đứng ở cương vị quản lý các cấp, hiện nay có hai luồng ý kiến khác nhau, khác đến mức đối lập nhau. Không cần phải so sánh các tin tức trên hai luồng báo chí đối lập (lề phải/lề trái) để có nhận xét này. Chỉ cần đọc báo chính thống cũng thấy được sự mâu thuẫn trong đánh giá về năng lực lãnh đạo và quản lý của hệ thống cán bộ. Một mặt, bản thân các đảng viên tự coi mình là những người xuất sắc. Họ tự coi mình là «những người con ưu tú của dân tộc», đưa dân tộc «đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác»; điều này được ghi trong hầu như các sách của nhà nước khi đánh giá về vai trò của đảng, và được ghi trên các khẩu hiệu chẳng đầy các đường phố mỗi dịp lễ lạt, kể cả không lễ lạt. Mặt khác, không ít người nhìn các đảng viên như là các tội phạm lịch sử đã đẩy dân tộc vào những thảm cảnh: nghèo đói, lạc hậu, giáo dục băng hoại, văn hóa suy đồi, tài nguyên kiệt quệ, đất nước lệ thuộc vào Trung Quốc. Nghĩa là xét về năng lực lãnh đạo và quản lý họ là những người rất kém cỏi. Kém cỏi thì mới để xảy ra tình trạng như vậy.

Tại sao cùng một đối tượng mà lại nhận được những đánh giá trái ngược đến như vậy?
Ai trả lời được câu hỏi này?

Khi bắt đầu viết blog này tôi đã tự nhủ mình rằng đây sẽ là không gian của các câu hỏi, rằng tôi sẽ đảm nhận cái vai trò của người đặt câu hỏi. Và hy vọng sẽ nhận được câu trả lời từ trí tuệ của mọi người, trong đó hy vọng lớn nhất đặt vào các bạn sinh viên, những người mà trong bối cảnh của nền giáo dục hiện nay chỉ được dạy cho cách học thuộc lòng, bị bắt phải học thuộc lòng, chứ không được dạy cho cách đặt câu hỏi, và cách tự tìm kiếm câu trả lời cho câu hỏi, tức là tự tìm kiếm cách giải quyết các vấn đề của cuộc sống thực tế.

Trở lại với câu hỏi trên đây và hai luồng ý kiến đối nghịch trên đây, bản thân tôi dĩ nhiên chẳng thể nào có được câu trả lời đầy đủ. Ở đây, xin nhắc lại, tôi chỉ tập trung vào một điểm: ý kiến đánh giá về năng lực quản lý và lãnh đạo của đảng, mà đảng thì không trừu tượng, trái lại đảng hiện thân trong các thành viên của đảng, nghĩa là nói đến đảng là nói đến các đảng viên.

Và tôi giới hạn vấn đề vào một điểm nhỏ hơn nữa: **lựa chọn** người để kết nạp đảng viên và để đặt vào vị trí quản lý. Về thời gian, chỉ xét từ thời điểm Việt Nam bắt đầu xây dựng và phát triển đất nước một cách độc lập, tức là từ sau 1975 ; bởi vì chính từ thời kỳ này mới có thể đánh giá năng lực quản lý và lãnh đạo công cuộc tái thiết và phát triển quốc gia trong hòa bình, về mọi mặt: kinh tế, giáo dục, văn hóa, khoa học..., nghĩa là bài này không đề cập đến thời kỳ chiến tranh.

Đảng viên cho rằng những người được lựa chọn là những người xuất sắc, có nghĩa là bản thân họ là những người xuất sắc. Trái lại, nhận định của một bộ phận xã hội cho rằng những người được đảng lựa chọn là kém năng lực. Nhận định này dựa trên tình trạng bê bối và băng hoại toàn diện của xã hội Việt Nam hiện nay. Ta thử xét từ góc độ nhìn nhận của những người đảng viên.

Để công bằng thì phải nói rằng, trước khi việc bổ nhiệm nhân sự được tiến hành theo cách thức mua bán như hiện nay, tiêu chí lựa chọn của đảng quả là từng dựa trên năng lực, đảng đã muốn chọn những người xuất sắc, dĩ nhiên là xuất sắc theo thang đánh giá của đảng, trong đó có điều kiện về lý lịch và nhân thân. Lấy ví dụ về trường hợp kết nạp sinh viên vào đảng: người ta không chọn sinh viên kém để cho vào đảng. Để được vào đảng sinh viên phải thuộc diện xuất sắc, và theo tiêu chí hiện hành thì đó là những sinh viên được điểm cao, có hạnh kiểm tốt. Tuy nhiên điểm của sinh viên lại tùy thuộc vào cách dạy, cách ra đề và cách đánh giá bài thi của giáo viên. Do vậy, trên thực tế, giữa một sinh viên đạt điểm cao và một sinh viên đạt điểm trung bình, khó biết được trên thực tế ai giỏi hơn ai. Với cách đánh giá kiểu bộ đề, bài văn mẫu, hiện nay, thì phẩm chất được đánh giá cao là trí nhớ tốt, khả năng học thuộc lòng, chứ không phải sự thông minh, sáng tạo và năng lực tư duy độc lập. Tuy vậy, không loại trừ việc những sinh viên đạt điểm cao là những sinh viên giỏi thực sự.

Và tiêu chí hạnh kiểm tốt ở trường học chúng ta đồng nghĩa với khả năng vâng lời, ở trình độ sinh viên thì đó là khả năng trung thành với lý tưởng của đảng. Các phẩm chất được dạy ở trường: yêu tổ quốc, yêu đồng bào, khiêm tốn, thật thà, dũng cảm (tất cả mọi học sinh đều phải học thuộc lòng, vì năm điều này được dán trong mọi trường học), trên thực tế bị xếp ở dưới cái yêu cầu phải trung thành với đường lối và nghị quyết của

đảng. Càng về sau, yêu cầu trung thành với đảng càng trở thành tiêu chí thiết yếu trong việc lựa chọn cán bộ cho bộ máy nhà nước...

Lịch sử, quá khứ, bản sắc, các giá trị tinh thần là những thứ mà các thành phố lớn như Hà Nội, Sài Gòn đang mất dần. Sự biến dạng của chùa Trăm Gian là nỗi đau của người Hà Nội. Và Thương xá Tax đang là nỗi đau của người Sài Gòn. Phá hết, hủy hoại hết như vậy thì làm gì còn lịch sử !!! Một dân tộc sẽ như thế nào nếu không có ký ức lịch sử?... Hội An trở thành điểm du lịch yêu thích... Du khách Nhật, du khách Trung Quốc, du khách Pháp đến Hội An đều có thể tìm lại hình ảnh tiền nhân của mình qua các dấu tích để lại ở thành phố nhỏ bé này, nó nhỏ đến mức gây cảm giác luyến tiếc cho những người dạo phố. Đó là cảm giác mà tôi đã có khi đến Hội An. Tôi đã ước gì Hội An rộng hơn, lớn hơn, có nhiều phố xá hơn, để có thể bù đắp thêm phần nào cho sự xuống cấp về tinh thần và văn hóa của đa số các thành phố khác trên đất nước này...

Cần phải chống lại cỗ máy phi nhân của cơ chế độc đảng hiện hành, nhưng sẽ sai lầm nếu chống lại con người. Nếu một số lãnh đạo trong các cơ chế độc tài có thể từ bỏ lợi ích của mình (trường hợp gần đây nhất là Then Sen, hiện là đương kim tổng thống Miến Điện) là bởi họ có khả năng nhận ra tính phi nhân của bộ máy đang mang lại lợi ích cho riêng cá nhân họ nhưng lại làm hại cho cộng đồng của họ. Và họ nhận ra được điều đó nhờ phần nhân tính ở trong họ, vì họ là con người, và cái phần con người đó khiến họ có đủ lý trí và sức mạnh để tách ra khỏi bộ máy...

Trên thực tế, không thể phủ nhận rằng, dù không phải là tất cả thì có một bộ phận đảng viên là những người có năng lực, có trình độ, được đào tạo, hoặc nói theo cách mà họ tự nhìn nhận về mình: họ là những người xuất sắc. Điều này có thể gây ngạc nhiên cho những ai đang nhìn thấy đảng viên như những người yếu kém về năng lực quản lý; nhưng những điều tiếp theo đây sẽ có tác dụng làm giảm sự ngạc nhiên. Những suy nghĩ trong bài này chỉ giới hạn ở bộ phận đảng viên có năng lực.

Vấn đề sẽ là: vì sao những người được lựa chọn vốn là những người xuất sắc mà kết quả công việc của họ lại có thể khiến cho họ bị đánh giá là kém cỏi trong việc điều hành, quản lý, và vì thế phải chịu trách nhiệm lịch sử trước sự suy thoái của dân tộc? Tại sao họ lại cùng nhau đưa cả đất nước vào tình trạng chung thảm hại hiện tại? Dưới đây là một lý giải, dĩ nhiên chỉ mang tính phiến diện.

Đảng vẫn tìm đến những người có năng lực và đạo đức để mời họ vào đảng, Nhưng với các điều kiện của đảng: phải tham gia một khóa học «cảm tình đảng», sau khi kết thúc khóa học này phải viết một bài thu hoạch và chính dựa trên bài thu hoạch này mà đảng sẽ quyết định có kết nạp hay không. Ngay từ bước đầu tiên của lớp «cảm tình đảng» này người đảng viên tương lai đã buộc phải lựa chọn giữ lại «năng lực» nào cho mình và phải đánh mất những năng lực nào của mình. Còn muốn làm lãnh đạo, phải học một khóa ở trường đảng Nguyễn Ái Quốc. Và từ lúc đó, mọi nguyên tắc đạo đức không còn quan trọng nữa trước sự trung thành đối với đảng. Trước sự đồng hóa của đảng, trước cám dỗ về lợi ích vật chất có được nhờ đảng, bao nhiêu đảng viên giữ được bản lĩnh của mình...

Trở lại với thực tế của guồng máy đảng để thấy rằng: không ít người có năng lực nhận lời vào đảng. Họ có lý do để tự nhận rằng họ là những người xuất sắc, họ có lý do để nói rằng đảng cũng muốn tập hợp những người xuất sắc vào hàng ngũ của đảng. Nhưng điều mà có lẽ họ không nhận thấy, đó là sự xuất sắc của họ đã mất đi cùng với các lợi ích mà họ nhận được từ đảng. Hoặc, cũng có thể nhìn theo cách khác: họ đã không dùng sự xuất sắc để phát triển các năng lực của chính họ, và phát triển cộng đồng chung. Trái lại sự xuất sắc của họ chỉ dùng vào việc phát triển lợi ích vật chất cho cá nhân họ và bảo vệ lợi ích của đảng và bảo vệ sự tồn tại vững chắc cho đảng, bởi lợi ích của đảng cũng là lợi ích của chính họ (cần xác định lại điều này: đảng chính là các đảng viên).

Đáng nói hơn, họ dùng sự xuất sắc của họ để làm lụn bại khả năng trí tuệ của những người khác, bằng cách tạo ra những môi trường trong đó năng lực trí tuệ không thể phát triển được, bởi đó là những môi trường nơi tự do bị bóp nghẹt, nơi các điều kiện sống và điều kiện làm việc bị bóp nghẹt. Không phải là họ không hiểu, trái lại họ hiểu rất rõ nhưng chủ động tạo ra môi trường như vậy nhằm hủy diệt các nguồn lực trí tuệ của quốc gia chỉ với mục đích duy nhất là bảo vệ lợi ích vật chất của họ, với cái giá là năng lực trí tuệ của chính họ cũng cùn mòn đi, tiêu biến đi. Cần hiểu rằng giờ đây, ý thức hệ thuở ban đầu hoàn toàn không còn nữa khi mà bản thân người lãnh đạo cao nhất của đảng thừa nhận rằng chủ nghĩa xã hội là một thứ ảo vọng mà đến «cuối thế

kỷ» này cũng chưa thể thấy mặt mũi nó ra sao. Lý tưởng đã hoàn toàn biến mất, cái còn lại chỉ là sức mạnh quái đản của lợi ích vật chất trong một xã hội tiêu thụ.

Điều này góp phần lý giải vì sao Việt Nam càng ngày càng sa sút trên nhiều phương diện, nhưng sự tồn tại của đảng không hề bị đe dọa. Các đảng viên xuất sắc đã dùng sự xuất sắc của họ để làm cho đất nước suy vong, làm băng hoại môi trường học thuật, làm cho trí tuệ của người dân sa sút, và để củng cố sức mạnh của đảng. Chúng ta thấy rằng các giải pháp được lựa chọn để giải quyết các vấn đề của đất nước này hầu như luôn là những giải pháp đảm bảo cho quyền lợi vật chất của người có quyền quyết định, và quyền lợi của họ lại đi ngược với quyền lợi chung. Do đó mới có chuyện hết công ty này đến công ty kia thua lỗ đến trăm nghìn tỷ này đến trăm nghìn tỉ khác, công ty thua lỗ nhưng các cá nhân lãnh đạo công ty thì được lợi. Do đó mới có chuyện hàng bao nhiêu đại học không đủ tiêu chuẩn vẫn cứ được thành lập, đại học sa sút nhưng những người ký quyết định lập trường thì có lợi. Rồi hàng bao nhiêu dự án thua lỗ trên đất nước này, dự án thì lỗ nhưng người ký quyết định dự án thì lãi. Logic là như vậy, ai cũng có thể tìm thấy vô vàn dẫn chứng cho cái logic này.

Hãy xem xét một lĩnh vực cụ thể là giáo dục. Giám đốc của các đại học quốc gia, hiệu trưởng của các trường đại học, họ có kém không? Không, không thể nói rằng tất cả họ đều kém cỏi. Trái lại, đa số họ đều là những người có năng lực. Nhưng tại sao giáo dục lại thảm hại đến như vậy, đến mức chính họ là những người đầu tiên gửi con cái đi học nước ngoài? Bởi lẽ họ đã không dùng trí tuệ của họ, sự xuất sắc của họ để xây dựng một nền giáo dục tiến bộ và hiệu quả, vì chính điều đó làm tổn hại đến đảng của họ, tức là làm tổn hại đến quyền lực và lợi ích vật chất của họ. Trường học càng thối nát, càng trì trệ, giáo viên càng lạc hậu, càng phục tùng, học sinh/ sinh viên càng kém hiệu biết, càng ngoan ngoãn thụ động, thì lợi nhuận của họ càng lớn, quyền lực của họ càng ổn định. Từ đó, phần nào có thể thấy động cơ làm việc của họ là gì, và ý nghĩa của đời sống đối với họ là gì...

Hoặc nhìn sang một lĩnh vực khác mà đại diện là Vinashin và Vinalines. Không thể nói các lãnh đạo của Vinashin và Vinalines là những người kém cỏi. Các công ty này thua lỗ không phải vì năng lực quản lý của người lãnh đạo kém, mà là vì «năng lực» quản lý được dùng cho việc phát triển túi tiền cá nhân nhờ vào sự thua lỗ của công ty.

Câu hỏi là: tại sao các đảng viên «xuất sắc» của Việt Nam không làm lợi cho mình dựa trên sự phát triển của đơn vị, dựa trên sự lớn mạnh của công ty, mà lại làm lợi cho mình dựa trên sự phá sản của công ty? Tại sao mối quan hệ giữa lợi ích cá nhân và lợi ích chung lại được họ xây dựng thành một mối quan hệ mâu thuẫn, lợi ích riêng hủy hoại lợi ích chung? Tại sao họ không đặt hai loại lợi ích này trong một mối quan hệ tương hỗ, cả hai cùng phát triển?

Mong muốn các đảng viên (đặc biệt là các đảng viên cao cấp) biết đặt lợi ích quốc gia lên trên lợi ích của đảng và lợi ích cá nhân phải chăng chỉ là một mong muốn huyền tưởng? Nó tạo ra một viễn cảnh cũng mang tính chất ảo như cái viễn cảnh chủ nghĩa xã hội mà thôi. Không cần đảng đặt quyền lợi của dân tộc cao hơn quyền lợi riêng của đảng, chỉ cần các đảng viên đặt quyền lợi dân tộc ngang bằng quyền lợi riêng của mình, thì có lẽ Việt Nam đã có một hình ảnh khá hơn rất nhiều hình ảnh mà ngày nay chúng ta đang có.

Liệu các đảng viên, nhất là các đảng viên ở cương vị lãnh đạo cao cấp (cũng như mọi người nói chung trong xã hội hiện thời) có thể xoay chuyển tí ti não bộ của mình để điều chỉnh tí ti chiều hướng suy nghĩ: gắn lợi ích của mình với lợi ích của dân tộc, và không để cho hai loại lợi ích này trở thành đối nghịch, không để cho lợi ích cá nhân đi ngược lại với lợi ích dân tộc. Chỉ cần một tí ti xoay chuyển đó thôi, vận mệnh của xứ sở này sẽ khác nhiều lắm.

Xin nhắc lại, câu hỏi của tôi là: giữa hai giải pháp, 1) vừa làm lợi cho bản thân vừa làm lợi cho đất nước và dân tộc, 2) làm lợi cho bản thân và làm hại đất nước và cộng đồng, tại sao các đảng viên xuất sắc của Việt Nam lại chọn giải pháp 2, nên khiến cho Việt Nam rơi vào tình trạng bi đát hiện nay? Nghịch lý là các đảng viên càng «xuất sắc» thì đất nước càng thê thảm.

Một câu hỏi khác, không phải là không liên quan đến câu hỏi trên đây: tại sao cùng một mô hình chế độ chính trị độc tài cộng sản, nhưng đảng cộng sản Trung Quốc, với những vấn nạn mà nó tạo ra vẫn có thể đưa Trung

Quốc trở thành một sức mạnh kinh tế, quân sự và khoa học; trong khi đó đảng cộng sản Việt Nam cùng các đảng viên của mình lại đẩy Việt Nam vào tình trạng lạc hậu, nghèo đói, chậm tiến, suy thoái gần như toàn diện, không có một thành tựu nào đáng kể, và đang lệ thuộc càng ngày càng sâu sắc vào Trung Quốc???

Paris, 30/10/2014
Nguyễn Thị Từ Huy

Nguồn: Blog RFA